

„Emberré lett imádság”

Az evangéliumi élet és átalakulásunk Krisztusba a Megtestesülés misztériumának fényében

„Isten Fia megtestesülésének misztériumára emelve figyelő tekintetét...” így vezette be az **Incarnationis Mysterium** pápai bullát II. János Pál, és nem szűnik meg mind a mai napig erre, a misztériumot hűségesen szemlélő tekintetre buzdítani bennünket, amint tette azt legutóbb a Novo Millennio Ineunte apostoli levelében is.

Mert Istent, akit soha senki nem látott, akinek arcát látni a választott nép igazai vágyakoztak, az Egyszülött Fiú láthatóvá tette, amikor az idők teljességében testet öltött Mária méhében és emberré lett. De a gyermeket, a názareti ácsot, a zsinagógában Izajást felolvasó, mélyen hívő zsidó férfit szemlélve, a Szenvedő Szolga fájdalmas, a Feltámadott már nem evilági szépségű arcát nézve, nem csupán az mutatkozik meg, hogy Isten a szó legmélyebb értelmében Atya, hanem a hit kegyelméből azt is felfoghatjuk, hogy Jézus Krisztusban Isten kiengesztelte magával a világot. A Fiú azért jött közénk, hogy a bűn rabszolgaságából kimentsen minket, és Őbenne szívünk visszaforduljon az Atya felé.

Ám van még valami, aminek Szent Ferenc nagy lelki intuíciója nyomán a ferences teológia kiemelkedő helyet adott, ez pedig az a tény, hogy a Testté lett Igében szemlélhetjük az Arcot, melynek képmásává válni teremtésünktől fogva hivatottak vagyunk.

Ebben az értelemben, ebben az összefüggésben szeretném használni a Megtestesülés fogalmát. Nem csupán Urunk születésére, világba való beléptére gondolunk, hanem a názareti Jézusban megjelent Istent, embert érintő kinyilatkoztatásra, Jézus teljes életére, tanítói, formáló jelenlétére.

„Amikor Megváltónk megjelenését ünnepeljük, kiderül, hogy saját eredetünket ünnepeljük” mondja Nagy Szent Leó pápa. Arra az első teremtségre is emlékezünk, amelyben Isten hasonlatosságára és képmására teremtettünk. És ha az Egyházatyák egyértelmű tanítása az, hogy „Isten emberré lett, hogy az ember megistenüljön”, akkor Szent Ferenc intuíciója és a ferences lelkiség tanítása az, hogy „Isten emberré lett, hogy az ember igazán megtanulja, mit jelent Isten szíve, szándéka, szeretete szerinti embernek lenni”.

Szent Ferenc családja olyan alapítót tudhat magáénak, akinek sokféle kimagasló címet adtak, így az „*alter Christus*” nevet. Ez a „másik Krisztussá” lett Ferenc élete végén azt mondta, ő már megtette a magáét (értsd: saját benső átalakulásának útját), most pedig rajtunk a sor. Tehát mindnyájunk előtt ott áll saját, belülről, felülről való születésünk útja: Krisztusba való átalakulásunké.

Ez az út Ferenc földi életében a **stigmák** elnyerésével érkezett a csúcra. Életrajzírói megegyeznek abban, hogy a krisztusi sebek csupán láthatóvá tettek egy benső történést, és Ferenc Krisztussal való láthatatlan egyesülése tört felszínre, „miérettünk”.

„...a valódi szeretet **átalakította** Krisztus barátját annak a pontos hasonmásává, akit szeretett...” (LM 13.5). „...Ferenc már meghalt a világ számára, de élt benne Krisztus...És testén kívülről talán ezért fényltek a szent sebhelyek, mert bent, lelkében olyan mély gyökeret vert a Kereszt.” (2Cel 211). Bonaventúra azt is állítja, Ferenc „...megértette, hogy lelkének lángoló szerelme az, amely által a megfeszített Krisztus hasonlatosságára kell **átalakulnia**...” (LM 13.3).

Az életrajzok bőven írnak még e témáról, de mi most csak néhány szót ragadnánk ki. Míg Celanoi Tamás egyértelműen a Keresztet, az áldozatot hozza kapcsolatba a stigmákkal, addig Bonaventúra két kulcsfogalma a valódi, lángoló istenszerelem, és a hasonlatosság. Amint Ferenc istenszeretete az átalakulásban fejeződött ki, úgy ez a hasonulás az út mindannyiunk számára is.

Maga Ferenc is használja a **hasonlóság** fogalmát írásaiban. Lássuk egy sokat elemzett mondatát! Az Intelmekben ezt mondja: „... *Isten test szerint szeretett Fiának képére, lélek szerint pedig hasonlatosságára teremtette és alakította*”¹ az embert. Ferenc azt kívánja ezzel intuitíve tanítani, hogy az ember egész lényében, testében és lelkében Krisztus képmására teremtett, vagy ha Tertullianus szavaira gondolunk: „*Az agyagot formázva Isten Krisztusra gondolt...És Isten az általa formált embert Istennek, azaz Krisztusnak képére teremtette...*”² A teológus, Duns Scotus szemével nézve pedig Krisztus a teremtés minta-oka (causa exemplaris) és cél-oka: Isten mindent az ő Krisztusáért teremtett.³ És így a Fiú nem csupán a bűnbeesés következményeként öltött testet, hanem mert a testben közénk „csupán szeretetből”, ingyenesen jövő Ige teljesítette volna amúgy is be a teremtett világnak Istenhez emelését. Más oldalról viszont, Isten Fiának a testi lét volt az a történelmi feltétel, amely segített felfedezni Isten reá vonatkozó akaratát, ez volt a hely, ahol nagylelkű választ adhatott a kinyilatkoztatásra, mely benne az Igével egyesült embert és Isten Messiását érintette. A Zsidókhöz írt levél e soraira gondolhatunk: „*Ezért, amikor eljön a világba, így szól: „Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nekem; égő- és bűnért való áldozatot nem kedveltél. Akkor ezt mondtam: Íme, itt vagyok, ... hogy teljesítsem a te akaratodat, Istenem.”* (Zsid 10,5-7) és „*Ő testi élete idején könyörgésekkel és esedezésekkel, hangoz kiáltással és könnyek között járult az elé, akinek hatalma van arra, hogy kiszabadítsa őt a halálból. És meghallgattatott istenfélelméért. Jóllehet ő a Fiú, szenvedéseiből megtanulta az engedelmességet, és miután tökéletességre jutott, örök üdvösség szerzőjévé lett mindazok számára, akik engedelmeskednek neki.*” (Zsid 5,7-9)

---

¹ Intelmek 5,1

² Tertullianus: A test feltámadásáról VI.

³ Matthieu, Luc: Approche franciscain du mystere chretienne p.61

A Megtestesülés szemlélésének „gyakorlati-lelki” dimenziója tehát nem más, mint az a mód, ahogyan az emberben kibontakozik a Krisztus-képiség, ahol az ember Isten hajlékává lesz, ahogyan egész lényünk a „Szentlélek gyakorlati tere”⁴ lesz, amivé maga Ferenc is vált.

Ennek az átalakulásnak mikéntjére, mint láttuk, inkább Ferenc életrajzírói utalnak, maga Ferenc soha nem adott imádságról szóló tanítást, metódust. Szent Klára az, aki egyértelmű utalást tesz erre az útra. *„Fordulj az örökkévalóság tükre elé, öltöztess lelkedet a dicsőség sugárözönébe, állítsd szívedet az isteni mibenlét (substantia) képe elé, és elmélkedéssel hasonulj át az istenség tökéletes hasonmásává...”*⁵. Ha Klára megtapasztalhatta ezt a szemlélődésből fakadó átalakulást, és ha Ferenc a remeteségben élve „többé már nem csupán imádkozó embernek, hanem emberré lett imádságnak”⁶ látszott, nyomdokaikon ma mi is erre az átalakulásra kaptunk meghívást.

A Megtestesülés a Zsidókhöz írt levél szerint emlékeztet arra, hogy ez az imádság lelkületében, belülről vezérelt, Isten akaratában, az Ő öröme leélt életben valósul meg. Többet tesszünk itt, mint amikor egyszerűen imára, vagy lelki gyakorlatokra szakítunk időt mindennapjainkból. Magát az időt szenteljük Istennek, a teret, melyben élünk, és az anyagot, szellemet, lelket, ami vagyunk. Az élet, a személy ezentúl valóban a Szentlélek működésének gyakorló mezeje, és a cél, hogy Isten szabadon működhessen bennünk, hogy Isten Isten lehessen életünkben.

Ebben a szemléletben igen megszívlelendő Karl Rahner egy mondata: *„A test a lélek tér és időbeli formája”*. A Megtestesülés, Isten emberként való születése kinyilatkoztatja nekünk, hogy a test nem csupán egy eszköz, mely tulajdonunk, amit gondozunk, hogy biztosítsuk működését, mechanikáját, hatékonyságát, esztétikáját, és ami esetleg még néhány keresztény véleménye szerint is különállhat úgynevezett vallásos életünktől. A test, ami vagyunk, az embernek a lényegi dimenzióját érinti, mert nem más, mint az a mód, ahogyan személyként létezzük, és jelen

---

⁴ Ez a kifejezés Theillard de Chardin-é, akinek gondolatvilága oly rokon Duns Scotuséval

⁵ 3LÁgn 12-13

⁶ 2Cel 95

vagyunk itt és most. A személy, a test elsődleges hivatása – amint ezt a Megtestesült Ige kijelentette számunkra-, az, hogy áttetszővé váljon Isten, és az Ő Lelke számára. „*Aki engem lát, látja az Atyát is*” mondja Jézus Fülöp apostolnak.⁷

A Názáreti Mária, Klára és Ferenc nyomán mi is magunkban hordozhatjuk tiszta és alázatos életben az Igét, és „*szent cselekedetekkel*”⁸, evangéliumi életünkkel „*a világra szülhetjük*”, láthatóvá tehetjük Őt.

Ezt az életmódot, melyet az **életté lett imádságnak** is nevezhetünk, csak egy bizonyos ritmusra sajátíthatjuk el: az imádság órái, a belülré irányuló hosszas figyelem, a szerető odafigyelés mértékében.

Ennek útját különböző életformáink szerint járhatjuk, de az alap és a lényeg ugyanaz. Senki sem teheti meg helyettünk. Megjelölnék néhány pontot, melyeken keresztül átalakulásunk vezethet.

Ez az Istennel való átalakító találkozás, mely mindig kegyelmi, ingyenes ajándék, ám melyet Isten minden embernek szánt különböző formákban, ez a célja minden imádságunknak, lelki gyakorlatunknak. Egy keresztény számára, aki a ferences úton jár, el kell fogadnia egy előkészítő munkát: engedje elveszteni életét, azt az énjét, mely görcsösen ragaszkodik a sikeres élethez a világban, és aki egyedül ebből a külsődleges gazdagságból meríti erejét, önbizalmát, és tartja értékesnek életét. Ezt pedig csak az Élő Istennek bennünk mélyen lakó jelenlétével való találkozás teszi lehetővé. Ez a *szántóföldbe rejtett kincs*, melyet Szent Klára szerint a *szegénység karjaival*, azaz benső szabadsággal fogadhatunk be. És ez a kincs egyszerre Isten bennünk élő jelenléte és a saját lelki mivoltunk. Ahhoz, hogy „*lakjuk saját szívünket, saját magunkat*”⁹, mint Szent Benedek az ő subiacoi remeteségében, állandóan késznek kell lennünk arra, hogy szakít

---

⁷ Jn 14,9

⁸ 1LHiv 45

⁹ Vita Sancti Benedicti

sunk önmagunkkal, szabaddá váljunk az egzisztenciális sikerre összpontosító „ego”-nk hatalmától. (Erre tökéletes példa Szent Ferenc életéből a leprásnak adott csók.)

- Az első és számunkra legalapvetőbb az Isten színe előtt töltött idő az **imádságban**, ahol szóval, de még inkább egyszerűen a szív odafordulásában ismerjük meg egyre inkább Urunkat és az Ő minket éltető akaratát.
- Szoktatnunk kell szívünket a csendhez, de engednünk kell azt is, hogy **Isten Igéje**, a Szentírás szavai is egyre inkább átjárják szívünket.
- **Emberi kapcsolataink** szintén nyitott ajtók az istentapasztalat felé, sőt benső életünk legjobb ellenőrzési pontjai. Hiszen *„annak jele, hogy szeretjük testvéreinket, az, hogy szeretjük Istent és megtartjuk parancsait”* - mondja Szent János.¹⁰ Jézus, az Ő Szentháromságos tapasztalatával élte földi életét is, tehát állandó kapcsolatban. Ez azt is mondja, hogy kapcsolataink forrása számunkra is Isten. Erre ráébredni, és ezt egyre tökéletesebben megélni életprogramunk, és minden emberi élet beteljesedése. Ebben a dimenzióban emberi kapcsolataink igen magas követelményeket állítanak eléink. Csak akkor tudunk hitelesen krisztusivá lenni, ha úgy, mint Ő, mi is mindent Isten szerint, az Atyával való elsődleges kapcsolatban élünk. Ezt jelenti Ferenc imája: *„Istenem, és minden Őbenne.”* Ez Jézus imája: *„Atyám, a Ti-aid voltak, és Te nekem adtad őket”*. Mindig először Isten, és mi csak utána... mi Őbenne és Őérte: Egyedül Isten... és minden egyéb Őbenne. Ez az istenkapcsolat növeli bennünk az emberi kiegyensúlyozottságot, és apránként elvezet a Krisztusban való nagykorúságra. Így tesz minket a szó teljes értelmében vett Emberré. De ennek feltétele, hogy hagyjuk magunkat megtisztítani minden kíváncsiságtól és kisajátítástól. Itt nagymértékben támaszkodtam saját Életszabályzatunk szövegére, de bátran állítom, hogy ez a megközelítési mód nem csupán szerzetesi közegeben élhető. A házasság maga is képe a Szentháromságos kapcsolatnak, ahol végbemegy a kettő egyesülésében az én elvesztésének és ugyanakkor az

egyén igazán személylyé válásának paradoxona. Ebben a perspektívában a házasság, két személy kapcsolata a kibontakozás legerősebb pillanataiban épp úgy, mint a legmélyebb válságokban, hirtelen Isten jelenlétébe helyezheti őket, Aki maga a Szeretet.

- Az Istennel való találkozás helye lehet a **természet** is, és ez oly alapvető része a ferences lelkiségnek. Itt egyszerre élhetjük meg, hogy a szépség egyszerűsége megérinti szívünket, és bevezet a szavakon túli Isten-dicséretbe, hogy ingyenesen és érdek nélkül vagyunk jelen a természet ölén, aki várja Isten fiainak megnyilvánulását. Itt, pl. egy erdő csendjében felfedezhetjük azt az Életet, mely minden élet háttérében ott húzódó végső valóság.
- De van más állomás is: a **művészettel**, az alkotott szépséggel való találkozás is átalakíthatja életünket, elvezethet Istenhez. Természetesen onnantól kezdve, amikor ez a megosztott szépség nem korlátozódik csupán a formák keresésére, hanem a „benső létre, az isteni át-tetszőségére” összpontosít. Tökéletes példái ennek az ikonok, a liturgia, a gregorián ének, de a többi, hagyományos értelemben nem szakrális művészet is.

Ebben az értelemben szemlélve a Megtestesülés misztériumának életünket alakító tanítását, azt mondhatjuk, hogy földi életünk valódi, felülről-belülről való születésünk helyévé válik, a **mindennapi életnek** pedig számos, sőt minden pillanata alkalmat ad, hogy ezen dolgozzunk. A szerzetes célja Cassianus szerint törekvés a „*puritas cordi*” elérésére. A szívnek ez a tisztasága egész valónknak a tisztaságában mutatkozik meg, amit nem morálisan, hanem annál sokkal súlyosabban, ontológiaiilag, azaz a Lét szintjén értünk.

„Virrasztó” névvel illették azokat a sivatagi atyákat, akik a szív éberségére hívtak állandóan. „Légy szíved kapusa... és kérdezd meg minden gondolattól: A mi pártunkon állsz, avagy az el-lenségeken?”. Mert „...sokan *leselkednek ránk a bennünk lévő sokak közül belülről, hogy elve-gyék, elhódítsák szabadságunkat*”, szabadságunkat, hogy Igen legyünk az Atya számára és fiak a Fiúban.

---

¹⁰ 1Jn 5,2

Vajon ez az átalakulás mennyire szól nekünk, mint egyénnek, mennyire az Egyháznak és a világnak? Úgy gondolom: ebben a benső szegénységben, ahol arra törekszünk, hogy Isten legyen mindenünk és minden csakis Őbenne, nem csupán saját tökéletességünket keressük. Nem is csupán egy spirituális elit visszavonult életét kitöltő, misztikusnak nevezett s így rögtön a mindennapoktól elszakított, ott meg nem élhetőnek definiált élményről van szó. Nem! Bár ez az élet valóban misztikus, hiszen maga az élet az, így élni, egy keresztény számára állapotbeli kötelesség, saját önazonosságának megélése. Úgy gondoljuk, hogy ezen az átalakuláson, életem keresztül, és abban a közösségben, amit Egyháznak nevezünk sajátos módon beléphetünk a teremtésének célja, a saját igazi beteljesülése felé haladó emberiség dinamikájába, mert ez egy testvériesebb világra vágyódik.

Egy angol történész írja 1966-ban: „... *mai világunkban már lendülete teljében van az ... egységesítési folyamat,...* és a tolmácsoknak a mi esetünkben is kulcsfontosságú szerep jutott.”¹¹ Ezek a szavak visszhangoznak bennem, amikor azt hallom, hogy Celanoi Tamás a stigmákat hordó, tehát az „*alter Christus*” Ferencről így beszél: „... *igaz ugyan, hogy bizonyos értelemben mi is megtapasztalhattunk belő le valamit magunkban – azaz az Úr keresztjében való dicsekvésből, vele való találkozásból –, de a mindennapi használatban elköptatott szavak nem elegendők a nagy titkok kifejezésére. És talán azért kellett ennek testben kinyilatkoztatnia, mert szóval nem lehet kifejezni...*” 2Cel 203

Ferenc egyszerűen létével a láthatatlan és a látható közötti „tolmács”. Tolmács, aki a már és még nem jelenlevő Isten Országáról beszél nekünk, arról a valódi, transzcendens „globalizációról”, ahol megvalósul a **szerepet civilizációja**, ahol Isten lesz minden mindenben. És ez a mi hivatásunk is. Erre, a leghitelesebb, igazán érthető hirdetésre támaszkodhat azután szavunk, ami e nélkül csak zengő érc és pengő cimbalom.

---

¹¹ Toynebe, Arnold J.: Válogatott tanulmányok Bp, 1971 - 317.o

* * *

A Megtestesülés misztériumát kiemelten ünneplő Jubileumi év véget ért. II. János Pál apostoli levele az Új Évezred küszöbén nem más programot ír elénk, mint, hogy Jézus arcának szemléléséből kiindulva, az ő képmására alakulva az életszentség felé Ohaladjunk. Evezz a mélyre! Szólít fel minket most Rómának a szenvedő Szolga képét hordozó idős Püspöke.

Mi mást tett Ferenc és Klára, mint Isten hívására leszállt lénye legmélyére, a bennünk és a világ szívében soha el nem hamvadó csipkebokorig, hogy szegényen de a napnál fényesebben, Krisztusivá alakulva lépjenek onnan elő, s engedték visszhangozni életükben Isten „Én Vagyok, Aki Van!” nevét. Velük együtt bizzuk most saját utunkat a Napba Öltözött Asszonyra, a Názáreti Máriára, aki Anyaként jelen van minden világra hozatalban, ahol a Fiú képe egyre tisztábban jelenik meg egy-egy ember arcán – akár tudatában van ő ennek, akár nem -, a világ életéért és így az Atya örömére.

A Szentlélekről nevezett Sr. Mária-Klára-Dénes OSC